

Hodnocení zpětného odběru elektrozařízení, odděleného sběru elektroodpadů a nakládání s nimi za roky 2017 a 2018

| Helena Šlégrová, CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Výrobci a dovozci elektrických a elektronických zařízení, kteří v České republice uvádějí na trh elektrovýrobky, mají za povinnost zajistit zpětný odběr elektrozařízení a oddělený sběr elektroodpadů a zároveň vést evidenci těchto zařízení a odpadů z místa převzetí až po jejich zpracování, využití nebo odstranění a zasílat tyto informace prostřednictvím roční zprávy Ministerstvu životního prostředí. Údaje získané z ročních zpráv ověřuje a zpracovává CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Cílem článku je zhodnotit data za ohlašovací období 2017 a 2018.

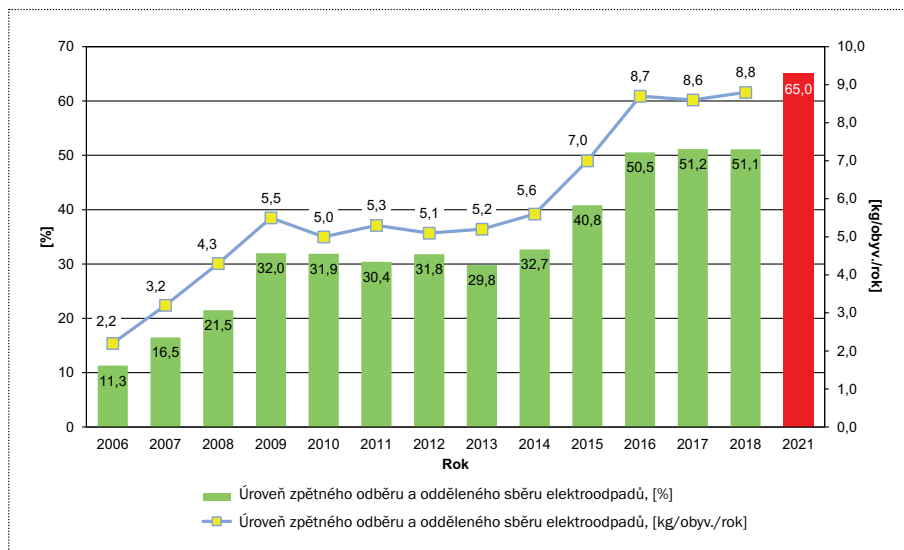
Legislativa

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů v platném znění DÍL 8 Elektrická a elektronická zařízení (zákon o odpadech)¹, stanovuje základní povinnosti výrobcům elektrozařízení pro zpětný odběr, oddělený sběr, zpracování, využití a odstranění elektrozařízení a elektroodpadu.

Zpětným odběrem elektrozařízení se rozumí odebírání použitých elektrozařízení pocházejících z domácností od konečných uživatelů bez nároku na úplaty v místě zpětného odběru (místo určené výrobcem) nebo v místě prodeje nebo dodávky nového elektrozařízení posledním prodejcem či v jeho bezprostřední blízkosti.

Odděleným sběrem elektroodpadu se rozumí odebírání použitých elektrozařízení nepocházejících z domácností od konečných uživatelů v místě odděleného sběru (místo určené výrobcem). Za místa odděleného sběru lze označit tedy pouze taková, kde jejich zřizovatelem je výrobce, resp. kolektivní systém, přičemž sběr elektroodpadů zde probíhá ve standardním režimu ve smyslu zákona o odpadech.

Subjekty uvádějící na trh v České republice elektrické a elektronické výrobky mají za povinnost zasílat každý rok „Roční zprávu o plnění povinností zpětného odběru elektrozařízení a odděleného sběru elektroodpadu“ (roční zpráva), podle přílohy č. 4 vyhlášky č. 352/2005 Sb., o nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady (vyhláška o elektroodpadech)²

Graf č. 1: Plnění cílů zpětného odběru elektrozařízení a odděleného sběru elektroodpadů ve sledovaném období 2006 – 2018 (rok 2021 – požadovaná úroveň zpětného odběru a odděleného sběru elektroodpadů dle směrnice o elektroodpadech).

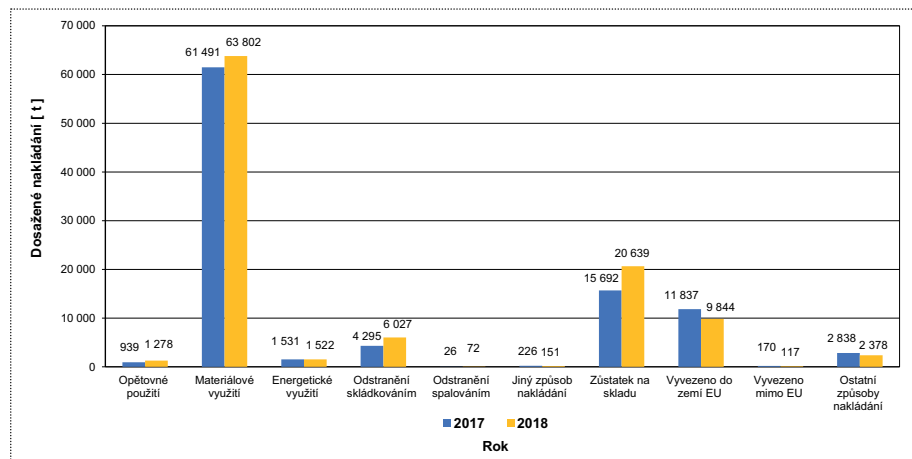
Poznámka: * Cíl úrovně zpětného odběru stanovený dle čl. 7 odst. 1 a 3 směrnice o elektroodpadech. Zdroj: CENIA

prostřednictvím „Integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností“ (ISPOP). Termín pro řádné podání roční zprávy je k 31. 3. následujícího roku.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních, novelizovaná dne 30. května 2018 směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/849, kterou se mění směrnice 2000/53/ES o vozidlech s ukončenou životností, 2006/66/ES o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech a 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních

(směrnice o elektroodpadech)³, stanovila České republice do 31. 12. 2015 požadavek na minimální úroveň tříděného sběru elektrozařízení 4 kg na obyvatele za rok.

Na základě článku 7 odst. 3 směrnice o elektroodpadech³ Česká republika odložila plnění povinnosti minimální úrovně sběru podle tohoto článku odst. 1, dle kterého musí být minimální úroveň sběru 65% průměrné hmotnosti elektrozařízení uvedených na trh v předchozích třech letech, anebo 85% hmotnosti produkce elektroodpadů, do termínu 14. srpna 2021.

Graf č. 2: Způsoby nakládání se zpětně odebranými elektrozařízeními a odděleně sebranými elektroodpady ve sledovaném období 2017 a 2018. Zdroj: CENIA

Plnění cílů zpětného odběru a odděleného sběru

Úroveň zpětného odběru a odděleného sběru se vypočítá na základě celkové hmotnosti sebraných elektroodpadů v daném roce a vyjádří se jako procentní podíl průměrné roční hmotnosti elektrozařízení uvedených na trh v ČR v předchozích třech letech.

Dle směrnice o elektroodpadech³ musí být od roku 2016 splněna úroveň sběru minimálně vyšší než 40 % průměrné hmotnosti elektrozařízení uvedených na trh v předchozích třech letech.

V roce 2017 dosahovala úroveň sběru 51,2% a v roce 2018 bylo dosaženo úrovně 51,1%. Přehled plnění cílů zpětného odběru od roku 2006 do roku 2018 je zobrazen v grafu č. 1. Z přehledu je patrné, že výše úrovně zpětně sebraných elektrozařízení v České republice v posledních třech letech stagnuje kolem 51 %.

Úroveň sběru elektroodpadů na obyvatele za rok je vztažena ke střednímu stavu obyvatelstva ve sledovaném roce.

České republice se dlouhodobě od roku 2008 dařilo plnit i požadavek určený směrnicí o elektroodpadech³ na minimální sběr elektrozařízení 4kg na obyvatele za rok. Např. v roce 2018 byl stanovený cíl pro rok 2015 překročen o 4,4kg.

Hodnocení nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady

Vyhodnocení celkového množství elektrozařízení a elektroodpadů, se kterými nakládali výrobci a pověřené osoby v roce 2017 a 2018, bylo provedeno

na základě údajů z tabulek č. 2 a 3 roční zprávy. Vykazuje se materiálové využití, energetické využití, skládkování, odstranění spalováním, jiný způsob nakládání, zůstatek na skladu, vývoz do zemí EU, vývoz mimo EU a ostatní způsoby nakládání (graf č. 2).

Z dat v ročních zprávách odevzdaných výrobci vyplývá, že nejčastějším způsobem nakládání s elektroodpady bylo materiálové využití. V roce 2018 bylo materiálové využito cca 63 800 t zpětně odebraných elektrovýrobních a odděleně sebraných elektroodpadů, oproti roku 2017, kdy bylo tímto způsobem využito přibližně 61 500 t. V ohlašovacím roce 2018 bylo tedy meziročně, materiálové využito, cca o 2 300 t elektroodpadů více.

Nárůst nakládání s elektroodpady v roce 2018 byl zaznamenán i u způsobu využití zůstatek na skladu. Tento způsob umožňuje výrobcům „uskladnit“ sebra-

ný elektroodpad v místě zpětného odběru a odložit jeho využití do následujícího roku. Uloženo na sklad bylo v roce 2017 přibližně 10 900 t. Následující rok 2018 bylo uskladněno cca 15 700 t, tedy o 4 800 t více.

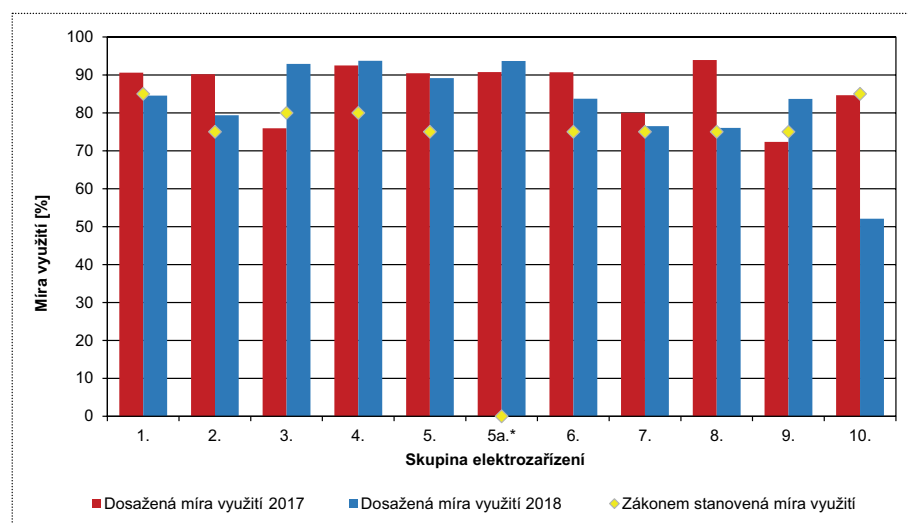
Pokles byl zaznamenán v roce 2018 u způsobu využití vyvezeno do zemí EU. V roce 2017 se do zemí Evropské unie vyvezlo cca 11 800 t elektroodpadů a v roce 2018 necelých 9 800 t. Vyvezeno do zemí EU bylo tedy roku 2018 o 2 000 t méně než v roce předchozím.

Z pohledu hierarchie nakládání se sebranými elektrozařízeními je nejvíce preferovaným způsobem nakládání opětovné použití. Opětovně bylo ve zpětném odběru v roce 2018 použito cca 1 280 t odevzdaných elektrovýrobních, což je přibližně o 340 t více než roku 2017, kdy opětovným použitím bylo využito cca 940 t.

Metodika pro výpočet úrovně využití a úrovně recyklace elektroodpadů

Směrnice o elektroodpadech³ stanovuje minimální úroveň využití, recyklace a přípravy k opětovnému použití elektroodpadů, které jsou pro jednotlivá období implementovány v příloze č. 14 zákona o odpadech¹. Způsob výpočtu úrovně využití elektroodpadů upřesňuje ustanovení § 11a odst. 1 vyhlášky o elektroodpadech². Pro tyto účely je výpočet úrovně využití a recyklace definován níže.

Úroveň využití elektroodpadu pro účely splnění povinnosti se pro každou skupinu elektrozařízení vypočítá jako podíl hmotnosti odpadu, který po řádném

Graf č. 3: Míra využití elektroodpadů dosažená v letech 2017 a 2018 ve srovnání se zákonem stanovenou minimální mírou využití. Poznámka ke grafu č. 3: * Míra využití pro skupinu 5a. není stanovena. Zdroj: CENIA

selektivním zpracování elektroodpadu vstupuje do zařízení k recyklaci nebo využití, včetně přípravy k opětovnému použití, a celkové hmotnosti zpětně odebraných elektrozařízení a odděleně sebraného elektroodpadu v každé skupině elektrozařízení. Takto vypočítaný podíl se vyjádří v procentech.

Do úrovně využití elektroodpadu se dle § 11a odst. 2 vyhlášky o elektroodpadech nezapočítávají činnosti předcházející recyklaci nebo využití elektroodpadu, jako například skladování, třídění nebo úprava.

Hodnocení celkové úrovně využití a úrovně recyklace elektroodpadů

Minimální cíle týkající se využití elektroodpadů a dosažené míry jsou znázorněny v grafu č. 3. V roce 2018 došlo v elektroskupině „1 Velké domácí spotřebiče“ k poklesu míry využití pod zákonem požadovanou hranici (85%) o 0,5% a ve skupině „10 Výdejní automaty“ o 32,9%.

Zároveň ve skupině „10 Výdejní automaty“ nebyla dosažena ani zákonem stanovená míra recyklace elektroodpadů (80%). Dosažená úroveň byla o 28,4% nižší, než požaduje zákon o odpadech¹ (graf č. 4). K poklesu ve skupině „10 Výdejní automaty“ došlo z důvodu, že z celkového množství zpětně odebraného elektrozařízení téměř 57% zůstalo na skladě a v ohlašovací roční zprávě zpracováno, i navzdory tomu, že u této skupiny vzrostl zpětný odběr a oddělený sběr v roce 2018 oproti roku 2017 o cca 126 t.

Míra využití a recyklace se v porovnání s rokem 2017 nejvíce zvýšila u skupiny „3 Zařízení informačních technologií

Název skupiny elektrozařízení do 14. 8. 2018	Název skupiny elektrozařízení od 15. 8. 2018
1. Velké domácí spotřebiče	1. Zařízení pro tepelnou výměnu
2. Malé domácí spotřebiče	2. Obrazovky, monitory a zařízení obsahující obrazovky o ploše větší než 100 cm ²
3. Zařízení informačních technologií a telekomunikační zařízení	3. Světelné zdroje
4. Spotřebitelská zařízení a solární panely	4. Velká zařízení, jejichž kterýkoli rozměr přesahuje 50 cm
5. Osvětlovací zařízení	5. Malá zařízení, jejichž žádný rozměr nepřesahuje 50 cm
6. Elektrické a elektronické nástroje	6. Malá zařízení informačních technologií a telekomunikační zařízení jejichž žádný vnější rozměr nepřesahuje 50 cm
7. Hračky, vybavení pro volný čas a sporty	
8. Lékařské přístroje	
9. Přístroje pro monitorování a kontrolu	
10. Výdejní automaty	

Tabulka: Skupiny elektrozařízení

a telekomunikačních zařízení“. Míra využití v této skupině vzrostla o 17% a míra recyklace o 15,6%.

Legislativní změny – změna kategorizace skupin elektrozařízení

Na základě ustanovení § 37f odst. 2 písm. b) zákona o odpadech¹ dochází ode dne 15. srpna 2018 ke změně rozsahu působnosti dílu 8 zákona o odpadech¹. Rozšiřuje se okruh elektrozařízení, která spadají pod regulaci dílu 8 zákona. Nově se tak díl 8 vztahuje na všechna elektrozařízení splňující definici uvedenou v § 37g písm. a) zákona, kromě případů vyjmenovaných v § 37f odst. 4 a odst. 5 zákona.

Od uvedeného data 15. srpna 2018 dochází též ke změně počtu skupin elektrozařízení. Elektrozařízení, která byla dříve členěna do deseti skupin (příloha č. 7 část I. zákona), jsou nyní zařazována

do nově definovaných šesti skupin (příloha č. 7 část II. zákona) (viz tabulka).

Závěr

Z dlouhodobého hlediska se České republice daří plnit cíle stanovené evropskou legislativou.

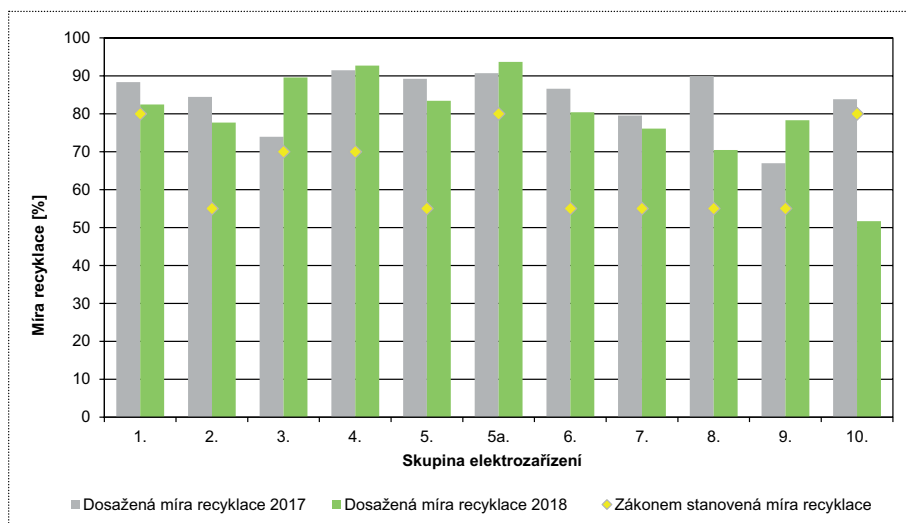
Česká republika musí od roku 2016 dosahovat úroveň sběru odpadních elektrozařízení větší než 40%. Úroveň zpětného odběru a odděleného sběru v roce 2018 dosáhla 51,1%. Množství zpětně odebraného elektrozařízení na jednoho obyvatele ve sledovaném roce 2018 dosáhlo hranice 8,8 kg.

Přes všechnu snahu o propagaci zpětného odběru elektrozařízení ze strany kolektivních systémů ve spolupráci s obcemi dochází ke stagnaci dosažené úrovně sběru v ČR a lze předpokládat, že cíl stanovený Evropskou unií pro rok 2021 by nemusel být tímto tempem dosažen.

Celoevropským problémem z hlediska nakládání se zpětně odebranými elektrovýrobky se jeví stále častější výskyt případů hoření uskladněných odpadních elektrozařízení a baterií, které jsou jejich součástí. □

Použitá zdroje:

- [1] Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů v platném znění, Díl 8 Elektrická a elektronická zařízení.
- [2] Vyhláška č. 352/2005 Sb., o nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady.
- [3] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních, novelizovaná dne 30. května 2018, směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/849, kterou se mění směrnice 2000/53/ES o vozidlech s ukončenou životností, 2006/66/ES o vozidlech s akumulátory a odpadních bateriích a akumulátorech a 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních.

Graf č. 4: Míra recyklace elektroodpadů dosažená v letech 2017 a 2018 ve srovnání se zákonem stanovenou minimální mírou recyklace.

Zdroj: CENIA